

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 821.111(73)

Вікторія Зарва

ORCID: 0000-0001-9100-7440

РЕЦЕПЦІЯ ДИСАБІЛІТИВНОЇ ГЕРОЇНИ НАВКОЛИШНІМ СВІТОМ У РОМАНІ «ЗА МЕЖЕЮ» («OUT OF MY MIND») ШЕРОН М. ДРЕЙПЕР

У статті розглядається різна рецепція дисабілітативної героїні Мелоді Брукс навколишнім світом (батьками, нянею-сусідкою, вчителями, наставником, однокласниками, подругою, лікарем та ін.) у романі «За межею» («Out of My Mind») Шерон М. Дрейпер, оповідь у якому ведеться безпосередньо головною героїнею; намагання сприйняття суспільством дітей з обмеженими можливостями не як «інакших», а як рівних собі у всьому, коли вони вчаться в нормальній школі у 5 класі з інклюзивною освітою. Розкривається надзвичайно актуальна тематика пам'яті, порозуміння, чуйності, уваги до іншого, справжніх відносин, дружби між підлітками, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, цінності зв'язку через спілкування, сили слова (через кільцеву композицію). Аналізується таке явище міжсенсорного сприйняття, як синестезія, використання сенсорних образів, сильна інтертекстуальність з називанням справжніх імен діячів культури, науки і техніки і їхнього внеску в розвиток людства, що свідчать про талановитість дітей з інвалідністю, постійне навчання, самопізнання, самоствердження героїні. Показано, як Мелоді змогла дещо змінити суспільні стереотипи, вплинути на оточуючих, змінитися сама, розкрити свої здібності й досягти успіху при дисфункції тіла і невиліковному діагнозі «дитячий церебральний параліч».

Ключові слова: рецепція, інклюзія, інклюзивна література, герої з особливими освітніми потребами, дисабілітативний герой, люди з обмеженими можливостями, емпатія.

DOI 10.34079/2226-3055-2024-17-31-5-13

Постановка проблеми. Відомо, що ще в 1975 р. ООН прийняла Декларацію щодо прав інвалідів, в якій превалюють ідеї гуманізму й інклюзії, але до сьогодні в усіх сферах суспільства залишаються проблемні питання. Художня література, реагуючи на зміни, що відбуваються в суспільстві, пропонує нового дисабілітативного героя в творах на інклюзивну тематику, які називають «літературою дисабіліті» (від англ. disability – «інвалідність»), хоча цей термін на сьогодні не є загальновизнаним. Обґрунтування та публічне використання інноваційного в Україні терміну «інклюзивна література» розпочалося з 2016 р., з Всеукраїнського культурно-просвітницького проєкту «Інклюзивна література». Н. Головченко справедливо бачить в інклюзивній літературі «просвітницьку і виховну функції щодо формування атмосфери толерантності в українському суспільстві» (Головченко, 2020).

В Україні проживало 2,7 млн. людей з обмеженими можливостями здоров'я (дані за 2021 рік). Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну в 2024 році та бойових дій ця цифра щодня істотно збільшується. Стає актуальною проблема формування засобами художньої літератури культури рецепції людей з інвалідністю, яка на сьогодні вирізняється низьким рівнем. Урок позакласного читання із зарубіжної літератури в школі у 7 класі за твором «За межею» Шерон М. Дрейпер також свідчить про важливість

теми статті й необхідності дослідження сприйняття навколишнім середовищем людей з інвалідністю, їхніх бажань і прагнень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інклюзивний художній простір розпочинають досліджувати тільки в XXI столітті такі українські літературознавці, як Н. Головченко («Сучасна українська література як джерело формування інклюзивної компетентності вчителя методами інформальної освіти» (2020), «Проблема вивчення сучасної інклюзивної літератури в аспекті підручникотворення» (2020), «Роль сучасної української літератури у формуванні толерантного суспільства»), Н. В. Горбач (практикум «Інклюзивне виховання засобами літератури», 2024), А. К. Димовська, О. С. Деркачова і С. Ушневич («Література та інклюзія»), О. С. Деркачова («Інклюзивна література як засіб виходу з екзистенційної кризи» та ін.), А. В. Землянська, Т. Камишова, К. Кольченко, О. Осмоловська («Формування видавничого напрямку української інклюзивної літератури як новітнього тренду розвитку видавничої справи» (2017) тощо), С. Патра («Образи людей з обмеженими можливостями в художній літературі»), С. Шаров і Т. М. Шарова («Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві»), Т. М. Шарова («Інклюзія в художньому просторі України», «Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями» тощо) та ін.

Безпосередньо до твору «За межею» («Out of My Mind») Шерон М. Дрейпер зверталися такі зарубіжні дослідники, як Тамбунсарібу Гунаван, що цікавилася в 2018 р. психологічним підходом до аналізу головної героїні Мелоді, П. Васан, А. М. Хосе в цьому самому році розкрили розуміння інвалідності письменницею, А. Р. Венкітачалам, що доводила в 2019 р., що інвалідність у цьому творі не є інвалідністю, С. Холландер пропонувала ідеї для вчителів і педагогів-викладачів щодо вивчення інклюзивної літератури та ін., а також українські, як О. С. Деркачова, зокрема в 2020 році у виданій в Івано-Франківську книзі «Література та інклюзія. Самостійна робота студентів (методичний навігатор)» звертається до твору «За межею» і пропонує тестові завдання, в інших статтях, зокрема в присвяченій дослідженню інклюзивної літератури як засобу виходу з екзистенційної кризи – до тематики цього роману. Оксана Семенина розглядає «За межею» Шерон М. Дрейпер як одну з книг із серії «Про особливе дитинство», А. В. Шитель пропонує урок «Що означає бути особливим?» за допомогою порівняння цієї повісті «За межею» (так критик визначає жанр) Шерон М. Дрейпер з твором іншого митця; Г. П. Васянович, Р. В. Лаврецький, М. Я. Нагірняк, розглядаючи духовність як головний чинник національно-патріотичного виховання особистості майбутнього соціального працівника, радять робити презентацію твору «За межею» Шерон М. Дрейпер. В. А. Зарва зазначила особливості головної героїні Мелоді Брукс в аналізованому творі та ін. Треба зазначити, що на сьогодні відсутні наукові розвідки, в яких повно і всебічно аналізується роман «За межею» Шерон М. Дрейпер. Як правило, вчені звертаються до цього твору побічно.

Об'єктом нашого дослідження є твір «За межею» («Out of My Mind») (2010) афро-американської письменниці Шерон Дрейпер (Charon M. Draper), який став бестселером New York Times.

Предметом у статті є рецепція дисабілітативної героїні навколишнім світом у романі «За межею» («Out of My Mind») Шерон М. Дрейпер, який є прикладом інклюзії (сумісне навчання в шкільному класі «звичайних, нормальних» і дітей з обмеженими можливостями здоров'я) у сучасному суспільстві.

Метою статті є виявлення різних аспектів рецепції героїні з обмеженими можливостями здоров'я навколишнім світом, закладених у романі «За межею» («Out of My Mind») Шерон М. Дрейпер.

Виклад основного матеріалу. Жанр твору «За межею» Шерон М. Дрейпер визначають як роман або повість, призначений для середнього шкільного віку і

присвячений автором своїй донечці Венді Мішель Дрейпер, яка має діагноз «дитячий церебральний параліч», що впливає на всі сфери життя людини. Саме донька стала прототипом головної героїні твору «За межею» Шерон М. Дрейпер.

Саймон Стівенс у медичному виданні дав таке визначення церебральному паралічу: «A group of disorders of the development of movement and posture, causing activity limitation that are attributed to non progressive disturbances that occurred in the developing foetal or infant brain... The motor disorders of cerebral palsy are often accompanied by disturbances of sensation, cognition, communication, perception, and/or behaviour, and /or by a seizure disorder» («Група порушень розвитку рухів і пози, що спричиняють обмеження активності, які пов'язані з непрогресуючими порушеннями, що виникли в мозку плода чи дитини, що розвивається... Рухові розлади при церебральному паралічі часто супроводжуються порушеннями відчуття, пізнання, спілкування, сприйняття та/або поведінки, та/або судомним розладом» [Переклад наш. – В.З.] (Steven, 2005)).

Таке саме вроджене захворювання має і головна героїня твору – п'ятикласниця майже одинадцяти років Мелоді Брукс, прив'язана від народження до рожевого інвалідного візка – «це зовсім не круто. Рожевий нічого не змінює» (Дрейпер, 2018, с. 7). Від її імені ведеться оповідь. Дослідники Пріта Васан, Анн Марія Хосе зазначають: «The entire novel is narrated from Melody's point of view. The author uses Stream of Consciousness technique, where Melody tells her story through the thoughts in her head and it becomes the voice of someone who cannot speak. No alternate perspectives...» («Автор використовує техніку «потік свідомості», коли Мелоді розповідає свою історію через думки у своїй голові, і це стає голосом людини, яка не може говорити. Жодних альтернативних точок зору...» [Переклад наш. – В.З.] (Vasan and Jose, 2018, p. 45)).

Зсередини, у сприйнятті дівчини Мелоді, яка зростає в повноцінній люблячій родині, читач дізнається про історію життя підлітка з обмеженими можливостями, починаючи від народження, з фільмів, які знімав про неї батько, про її внутрішній світ, переживання, боротьбу з фізичними й уявними вадами, прагнення, мрії, ставлення навколишнього світу до неї і навпаки. Шерон М. Дрейпер обрала добре їй відому і актуальну проблему, оскільки є матір'ю дванадцяти дітей, троє з яких – діти з особливими обмеженими можливостями, з інвалідністю. Вона занурюється у власний досвід і щиро ділиться ним у цьому творі.

Шерон М. Дрейпер на прикладі фрагменту з життя Мелоді, ставлення навколишнього середовища до неї та інших людей з обмеженими можливостями, її самої до своєї вади ставить проблему сприйняття суспільством дітей з обмеженими можливостями не як «інакших», а як рівних собі у всьому. Першою фразою, якої навчила Мелоді свій комп'ютер – генератор мовлення, є «Привіт, давай поговоримо!». До речі, саме ця фраза є назвою деяких перекладів цього твору «Out of My Mind», що передає основну ідею роману, а також назвою роману є «Не сповна розуму», що близько відтворює назву авторки.

Це було найсильніше бажання і мрія героїні Мелоді – бути почутою, розмовляти, спілкуватися з однолітками, близькими, бо всі її думки залишаються невимовними. Вона була здатна інтерпретувати мовлення без допомоги голосу. Усе в житті розпочинається із зустрічі однієї людини з іншою, з намагання і бажання зрозуміти іншого. Тематика порозуміння, чуйності, уваги до іншого, справжніх відносин, дружби між підлітками, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, цінності зв'язку через спілкування є надзвичайно актуальною.

Твір має за задумом авторки Шерон М. Дрейпер кільцеву композицію – розпочинається і закінчується однаково – обговорюється сила слова і мови, що одразу вводить у розумові процеси оповідача. Мелоді не сумнівається в тому, що «більшість людей не усвідомлює справжньої сили слів. Я ж усвідомлюю» (Дрейпер, 2018, с. 11). До речі, перший розділ називається «Слова» («Words»): «I'm surrounded by thousands of

words. Maybe millions. Words have always swirled around me like snowflakes – each one delicate and different, each one melting untouched in my hands. Deep within me, words pile up in huge drifts. Mountains of phrases and sentences and connected ideas. Clever expressions. Jokes. Love songs... By the time I was two, all my memories had words, and all my words had meanings. But only in my head. I have never spoken one single word. I am almost eleven years old» («Слова. Мене оточують тисячі слів. Можливо, мільйони ... Слова завжди кружляли навколо мене, як сніжинки, – кожне ніжне й різне, двох однакових не знайдеш – і, спускаючись, тихо тануть на моїх долонях. Глибоко в мені слова скупчуються величезними потоками. Гори фраз, речень і пов'язаних ідей. Розумні вислови. Дурні жарти. Любовні пісні... До двох років для кожного спогаду я вже мала своє слово і у кожного слова був свій сенс. Але тільки у мене в голові. За все життя я не вимовила жодного слова. Мені майже одинадцять» [Переклад наш. – В.3.] (Draper, 2010, р. 6)). Поліпшення стану фізичного здоров'я у Мелоді з її діагнозом ДЦП не може бути, вона залишиться в інвалідному візку, але за сюжетом вона змогла дещо змінити суспільні стереотипи, вплинути на оточуючих, змінитися сама.

Нерозуміння з боку однолітків призводить до значного внутрішнього конфлікту роману, який обертається навколо нездатності головної героїні через фізичну хворобу висловити себе іншим, ефективно спілкуватися: не може ходити, розмовляти, вимовляти слова, сама себе обслуговувати, навіть тримати олівець або ложку, контролювати своє неповносправне тіло, що не слухається її, живе своїм життям, – це дисфункція тіла. Дівчинка Мелоді порівнює себе із персонажем Хитуном-Бовтуном з англійських дитячих віршів, який падав, валився, а також із казки «Аліса в Задзеркаллі» Льюїса Керролла: вона не могла втримати рівновагу. Пропонується читачеві правдивий портрет героїні, який відштовхує від дівчини своїм натуралізмом: смикається голова, тече слина, косить око, дивно тонкі ноги та ін. Розкриваються особливості її хвороби. Багато людей, серед яких і вчителі, і лікар, і однолітки, які упереджено ставляться до дівчини, вважають Мелоді розумово відсталою, що спростовується фабулою твору і заперечується вчинками самої героїні, яка бореться з обставинами.

Як правило, дисабілітативний герой як творча особистість тягнеться до мистецтва. Зокрема, Мелоді любить слухати аудіокниги і музику. Простежується в творі таке явище міжсенсорного сприйняття, як синестезія, використання сенсорних образів. Закоханість у музику, здатність глибоко її відчувати допомагають Мелоді уявляти музику у різних кольорах, вловлювати запахи. Мелоді зізнається: «Я практично чую кольори й відчуваю на них образи, коли грає музика» (Дрейпер, 2018, с. 9).

Якщо мати прищеплювала дитині любов до класичної музики, зокрема до Моцарта, що сприймався у жовтих кольорах, до симфоній Бетховена, які асоціювалися у Мелоді з небесно-блакитним кольором, то батько – до джазу: Майлса Девіса або Вуді Германа, які сприймалися дівчиною через жовто-коричневий колір і запах густої липкої глини. Сама Мелоді полюбляла в музиці стиль кантрі з лимонним смаком, саме така музика робила її щасливою і радісною: насамперед пісня «Ельвіра» американської групи «Oak Ridge Boys» («Окридж бойз»). Мелоді вміла розрізняти музику композиторів Баха, Бетховена, Моцарта, сонату від концерту.

Твір просякає тема пам'яті: часто оповідачка називає це дієслово «пам'ятаю» і згадує певні епізоди зі свого життя. Вона ділиться: «Гадаю, це добре нічого не забувати – могли зберігати в голові кожен мить свого життя» (Дрейпер, 2018, с. 10), «Не знаю, як я розплутувала складний процес слів і думок, але це відбувалося швидко і природно. Коли мені було два роки, усі мої комірки пам'яті вже мали слова, і всі мої слова мали значення» (Дрейпер, 2018, с. 6).

Дівчина вирізняється фотографічною ідеальною пам'яттю, може передати почуті розмови, побачені кінофільми, легко вивчити за телепередачами іспанську мову, засвоїти спеціальні програми на її комп'ютері, вона постійно і наполегливо тягнеться до нових

знань. Мелоді вчиться за міжнародною дитячою телевізійною освітньою програмою «Вулиця Сезам», яка 1969 р. вперше вийшла в ефір у США. Тато знайомить її зі світом птахів, зокрема з червоним кардиналом, з блакитною сойкою, що прилітали на ганок до годівнички для птахів. Мелоді мала можливість спостерігати за їхнім життям, звичками. Він уводить її у світ пісень групи Beatles, які сам добре співає. Дівчина зазначає, що «завжди мала дуже добрий слух» (Дрейпер, 2018, с. 14).

Користується Мелоді сучасними технічними засобами, що полегшують життя, як електричний інвалідний візок, придбаний батьками комп'ютер-медіатолкер, як у відомого вченого Стівена Хокінга, що допомагає відтворювати, генерувати мовлення; шкільним автобусом «для учнів із особливими потребами», обладнаним спеціальним витягом для інвалідних візків, із доброзичливим водієм. Автор через комп'ютер наділяє Мелоді електронним голосом: батьки можуть почути справжні почуття своєї дівчинки, слова любові до них.

Кожна сім'я, що має дитину з обмеженими можливостями, повинна зробити складний вибір щодо її майбутнього – з п'яти років вона або продовжує жити вдома, або в спеціалізованому інтернаті для дітей з затримкою розумового розвитку, або в психіатричній клініці, як запропонував матері Мелоді лікар Гризлі, – обрати один варіант. Після оголошення страшного діагнозу лікаря про розумову відсталість доньки мати категорично з цим не погодилася, стверджуючи, що з самого народження весь світ був проти Мелоді, а вона живе в ньому, намагається розуміти інших і хоче, щоб розуміли її. Сама Мелоді вважає себе розумною, також мати глибоко переконана, що її дитина найрозумніша.

Увесь твір просякнутий сильним інтертекстуальним струменем: Шерон М. Дрейпер уводить справжні імена відомих митців. Мелоді з телебачення дізналася біографію всесвітньо відомого британського фізика-теоретика, астрофізика, письменника Стівена Вільяма Хокінга, який мав великий розум і слабке тіло з діагнозом «боковий аміотрофічний склероз», теж не міг ходити і говорити. Вони були схожі тяжкою хворобою. Мелоді цікавилася інформацією про людей в інвалідних візках, що теж давала їй поштовх на подальше навчання і самоствердження.

У героїні в житті з'являється людина, яка опікується нею, коли батьки працюють, створює комфортну атмосферу для дитини, вона добре обізнана в питаннях виховання, – це сусідка Віола Валенсія, Вайолет, яку Мелоді називає міссіс В., колишня медсестра, яка, сприймаючи дівчину з двох років як звичайну дитину, щиро взялася допомагати їй як няня, повіривши в наявність у Мелоді багатьох прихованих талантів, що необхідно розкрити. Саме міссіс В. переконала батьків дівчинки у її можливості й здатності вчитися в нормальній школі з інклюзивною освітою: «Don't get bogged down in all those touchy-feely words and phrases you read in books on disabled kids. Melody is a child who can learn and will learn if she sticks with me!» («Не занурюйтесь у всі ці образи, слова та фрази, які ви читаете в книгах про дітей-інвалідів. Мелоді – це дитина, яка може навчитися і навчиться, якщо вона буде зі мною!») [Переклад наш. – В.З.] (Draper, 2010, р. 23–24)). Можна припустити, що прототипом цього образу є сама мисткиня, колишня шкільна вчителька і мати «особливих» дітей Шерон М. Дрейпер – багаторазовий лауреат премії Коретті Скотт Кінг, а також Національної премії США в галузі освіти.

У творі представлені два світи з різним ставленням до дівчинки з обмеженими можливостями: батько Чак Брукс, мати Даяна Брукс, няня-сусідка міссіс Вайолет, які обожають і підтримують Мелоді, молодша сестра Пенні та ін. і навколишній світ – спеціалізований клас з його учнями, вчителі міссіс Шеннон, міссіс Білапс, особистий наставник Кетрін, лікар Гризлі та ін., які не вірять у її надзвичайний розум. Суспільство відмовляє Мелоді у сприйнятті такою, як вона є.

Дія більшої частини роману розгортається під час навчання Мелоді в п'ятому класі державної початкової школи Сполдінг Стріт, але героїня згадує й перші місяці від

народження, коли батьки помітили її нездатність тримати іграшки, сидіти прямо тощо.

Простежується у творі організація роботи соціальних і освітніх служб із дітьми з обмеженими можливостями розвитку, розкривається специфіка навчання у спеціалізованих класах початкової школи США, де вчать разом діти різного віку, починаючи від п'яти років до дорослих дітей. Також ідеться про намагання створити для таких дітей в школі нормальні побутові умови. Різною є обов'язкова допомога волонтерів: відвезти до туалету, поміняти підгузки (Ешлі й Карлу), витерти слину, нагодувати обідом, керувати візком тощо. Мелоді зауважує невелику зарплатню у обслуговуючого персоналу, плинність кадрів, коли на цій роботі ніхто довго не затримується, і визнає, що працювати з такими дітьми, як вона, важко, тому потрібне інше грошове заохочення.

У п'ятому розділі читач знайомиться з однокласниками Мелоді Брукс, які також мають різні фізичні хвороби, як аутизм, синдром Дауна (Марія) та ін., яких суспільство сприймає як «особливих», «ненормальних». Проте дівчина зображує їх різними, але і по-своєму талановитими: Марія здатна розуміти людей та їхні почуття, наприклад, Віллі Вільямс має надзвичайні знання про бейсбол. А вчителі вважають, що ці діти як «відсталі» не можуть нормально мислити.

Мелоді мріяла про інше навчання в школі, і думки про це робили її щасливою, вона наголошує: «It's like I live in a cage with no door and no key. And I have no way to tell someone how to get me out» («Я ніби живу в клітці без дверей і без ключа. А в мене навіть немає способу сказати комусь, як мене витягти») [Переклад наш. – В.3.] (Draper, 2010, р. 22)). Героїня була вражена, що жодних нових знань у школі діти не отримують, а на уроках тільки повторюють перші літери алфавіту. Навчаються учні за спеціальними програмами (творчі завдання, групові заняття та ін.), у викладанні превалює індивідуальний принцип до кожної дитини з урахуванням її потреб.

Ніхто навколо не здогадується про багатий внутрішній світ дитини, який Мелоді вдосконалює насамперед самоосвітою, дивлячись кабельне телебачення. Дівчина добре розбирається у рідній літературі, читаючи разом із батьком твори таких дитячих американських письменників, як Морис Сендак, Теодор Сьюз Гейзель, Маргарет Уайз Браун, Роберта Мак-Клоскі, які вона знала напам'ять. Крім того, батько співав Мелоді різних пісень. Батько вірив у дитинстві в її можливості, потенціал, підбадьорюючи доньку, що вона все зможе.

Учні в класі повторюють модель ставлення всього суспільства до таких візуально інших дітей, коли або не помічають їх, уникають, ігнорують, або насміхаються, передражнюють. Так було, зокрема, на першому спільному уроці співу, де майже тридцять учнів спостерігали за однокласниками з обмеженими можливостями, які бажають бути рівними з іншими дітьми у спеціалізованому класі, прагнуть до спілкування, до прийняття соціумом, а їх сприймають як «невидимок». Мелоді бажає, щоб у ній бачили звичайну дівчину з надзвичайним розумом.

Героїня приваблює сильним і наполегливим характером, гострим розумом, багатим внутрішнім світом, життєрадісністю і комунікабельністю, спостережливістю, хоче в усьому бути, як інші діти, брати участь у різних заходах. Мелоді показує кращий результат у команді однокласників на національному конкурсі-вікторині ерудитів, продемонструвавши глибокі знання і унікальні здібності. Однак ніхто не повірив у це – тільки її особиста вчителька Кетрін. Навіть подруга Роуз зраджує Мелоді, а також інші члени команди і вчитель, стидаючись взяти до Вашингтона (округ Колумбія) на фінальний етап змагань через заздрощі або через проблеми, пов'язані з фізичним станом Мелоді, як-от: зовнішній вигляд, мимовільні конвульсії, слина, що тече з рота, незрозуміле мукання, крім того, часто відсутність пандусів та ін. У результаті команда не змогла посісти перше місце без Мелоді, яка була найціннішим членом команди: почавши виправдовуватися, однокласники віддали їй кубок як вибачення.

У книзі простежується й тема булінгу, коли принижуються в різних формах честь і гідність іншої особи, у супереч загальноприйнятим нормам моралі в суспільстві, його типів, зокрема, йдеться про те, що булінг буває різним – вербальним (приниження, погрози, чутки, образливі слова та ін.), емоційним (видиме ігнорування та ін.) та немов випадковим, як у цьому творі. Героїня-оповідач знайшла в собі сили повернутися до школи. Проте, як правило, такі дисабілітативні персонажі залишаються самотніми, зайвими серед «нормальних» дітей.

О. С. Деркачова слушно наголошує, що авторка твору «За межею» показує, «як повільно відбувається прийняття дитини з інвалідністю у соціум і показує, що це, врешті, не проблема дитини, яка відкрита до світу, а самого суспільства. Проте перемога Мелоді (і внутрішня, і зовнішня) дарує віру, що все можливе, лиш потрібно трохи часу, витримки та терпіння» (Деркачова, 2021, с. 258).

Мелоді не є жертвою, що характерно для творів інклюзивної літератури, вона виявляє рішучість, стійко долає перешкоди, не тримає зла на кривдників і часто несправедливий і жорстокий до неї світ, вона відкрита до дружби, хоча це бажання так і залишилося в творі нереалізованим, до співчуття, комунікації, розвитку, цінує все, що має, вмє мріяти й іти до мети. Протягом твору героїня змінилася як в особистому, так і в соціальному плані. Оптимістичним є закінчення, коли Мелоді намагається одним пальцем написати на комп'ютері свою автобіографію.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, Ш. Дрейпер у художньому творі на основі власного досвіду свідчить, що інклюзія як сумісне отримання освіти дітьми з нормальним і порушеним розвитком, взаємодія між ними психологічно складно сприймається як дорослими, так і дітьми, що читач повинен переосмислити своє ставлення до людей з обмеженими можливостями здоров'я. На жаль, суспільство не готове сприймати дітей з обмеженими можливостями як рівних собі, діють певні стереотипи, яких треба позбавлятися на користь емпатії – здатності розуміти емоційний стан іншої людини, яка зовні відрізняється від тебе, і співпереживати їй. Необхідно інтегрувати таких людей у суспільство, створювати для них безбар'єрне середовище. Проблема інклюзії, взаємодії світу і людини з обмеженими можливостями, морально-етичних аспектів цього ставлення є надто актуальною, потребуючи нагального вирішення і виконання як кожним членом суспільства, так і цілеспрямованою державною політикою.

Бібліографічний список

- Головченко, Н., 2020. Роль сучасної української літератури у формуванні толерантного суспільства [онлайн]. Доступно: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720057/1/ГоловченкоНІ_Тези_Роль%20сучасної%20української%20літератури%20у%20формуванні%20толерантного%20суспільства_Запоріжжя.pdf> (Дата звернення 18.11.2024).
- Деркачова, О. С., 2021. Інклюзивна література як засіб виходу з екзистенційної кризи. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка». Серія «Психологія». Серія «Медицина»* [онлайн], 5(5), с. 253–263. Доступно за: <<http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/746/748>> (Дата звернення 18.11.2024).
- Дрейпер, Ш. М., 2018. *За межею*; перекл. Ганна Косів. Київ: Рідна мова.
- Draper, M. Charon, 2010. *Out of My Mind*. New York, London, Toronto, Sydney. 141 s. Available at: <<https://asmsummerreading.weebly.com/uploads/1/2/5/7/125763472/out-of-my-mind-pdf.pdf>> (Accessed 17.11.2024).
- Stevens, S., 2005. Definition and Classification of Cerebral Palsy. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 47.8, p. 509–510.
- Vasan, P. and Jose, A. M., 2018. Understanding Disability: A Study of Sharon M Draper's *Out*

Of My Mind. *IRA – International Journal of Education & Multidisciplinary Studie*, 11(2), p. 43–48.

References

- Derkachova, O. S., 2021. Inkliuzyvna literatura yak zasib vykhodu z ekzystentsiinoi kryzy [Inclusive literature as a way out of the existential crisis]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky. Seriiia «Pedahohika». Seriiia «Psykhohohiiia». Seriiia «Medytsyna»* [online], 5(5), p. 253–263. Available at: <<http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/746/748>> (Accessed 18.11.2024) (in Ukrainian).
- Draper, M. Charon, 2010. *Out of My Mind*. New York, London, Toronto, Sydney. 141 s. Available at: <<https://asmsummerreading.weebly.com/uploads/1/2/5/7/125763472/out-of-my-mind-pdf.pdf>> (Accessed 17.11.2024).
- Dreiper, Sh. M., 2018. *Za mezheiu [Beyond the boundary]*; perekl. Hanna Kosiv. Kyiv: Ridna mova; transl. Ganna Kosiv. Kiev: Ridna mova. 248 p.] (in Ukrainian).
- Holovchenko N., 2020. *Rol suchasnoi ukrainskoi literatury u formuvanni tolerantnoho suspilstva* [The Role of Successful Ukrainian Literature in the Formation of Tolerant Consciousness]. [online] Available at: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720057/1/ГоловченкоНІ_Тези_Роль%20сучасної%20української%20літератури%20у%20формуванні%20толерантного%20суспільства_Запоріжжя.pdf> (Accessed 18.11.2024) (in Ukrainian).
- Stevens, S., 2005. Definition and Classification of Cerebral Palsy. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 47.8, p. 509–510.
- Vasan, P., Jose, A. M., 2018. Understanding Disability: A Study of Sharon M Draper's *Out Of My Mind*. *IRA – International Journal of Education & Multidisciplinary Studie*, 11(2), p. 43–48.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2024.

Viktorija Zarva

THE GLOBAL RECEPTION OF THE DISABLED HEROINE IN SHARON M. DRAPER'S «OUT OF MY MIND»

This paper examines the variety of responses to Melody Brooks, a disabled protagonist, within the social settings (in particular by parents, nanny-neighbor, teachers, mentor, classmates, friends, doctor, etc.) depicted in Sharon M. Draper's novel "Out of My Mind" (2010). The author identifies the object of the study (the novel "Out of My Mind") and its subject (the societal perceptions of disability via the heroine's experience as an example of inclusion–integrated education within "ordinary, normal" schools). The aim of this article is to distinguish various aspects of the reception of the heroine with disabilities in the broader societal context, embedded in the novel "Out of My Mind". Despite growing interest in the issues raised in the novel there has been insufficient research that could fully and comprehensively analyze Sharon M. Draper's novel "Out of My Mind".

The novel narrated from Melody's perspective, delves into commonly recognized attempts to perceive children with disabilities not as "different", but as equals in the mainstream classroom environment. The article highlights appropriate thematic issues, such as memory, understanding, empathy, honest relationships, and the power of sincerity in communication. Sensory imagery and intertextuality that prove to be a key focus of the novel underscore the protagonist's intellectual capacity as well as an intrinsic aspiration to continuous learning, self-discovery and self-affirmation, thus breaking down the social stereotypes. Accordingly, the article exemplifies Melody's unique perspective in achieving success with an incurable diagnosis of cerebral palsy and navigating the world that often misunderstands her. Moreover, the paper explores the significance of her relationships with family, peers, and educators as well as how these interactions contribute to her personal growth and social impact. Ultimately, the

study demonstrates how “Out of My Mind” offers a compelling exploration of disability, inclusion, and the human capacity for empathy.

Keywords: reception, inclusion, inclusive literature, characters with special educational needs, disabled protagonist, people with disabilities, empathy.